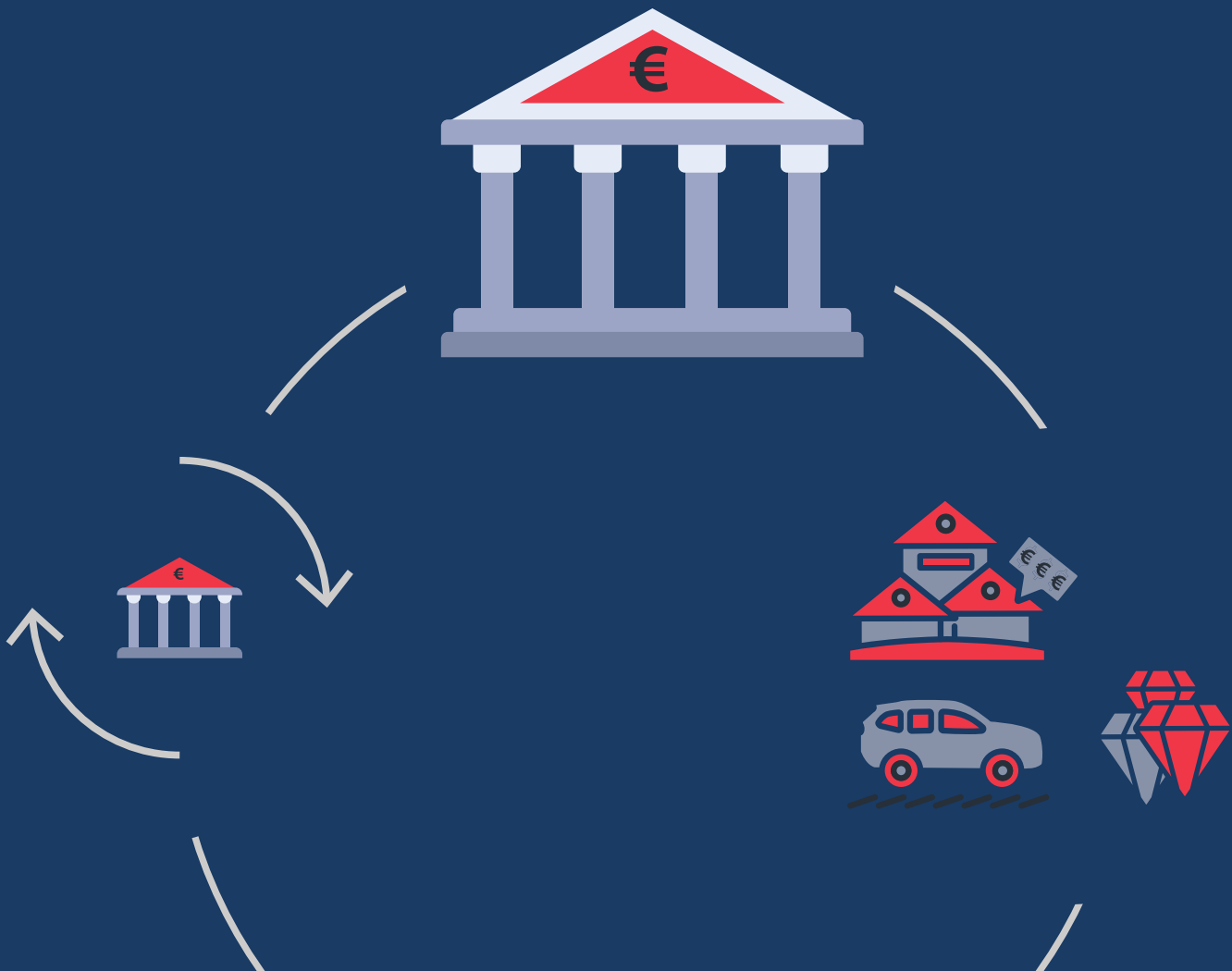

FOL

Pastrimi i parave në Kosovë: Theksi në aktivitetin kriminal

Pastrimi i parave në Kosovë: Theksi në aktivitetin kriminal

TITULLI:

Pastrimi i parave në Kosovë: Theksi në aktivitetin kriminal

AUTORË:

Lëvizja FOL

VITI I BOTIMIT:

2024

PUBLIKUAR NGA:

Lëvizja FOL

WEBSITE:

www.levizjafol.org

ADRESA:

Andrea Gropa nr.35 Prishtinë 10000, Republika e Kosovës

Të drejtat e autorit © 2024. Të gjitha të drejtat e rezervuara. Asnjë pjesë e këtij publikimi nuk mund të riprodhohet, të ruhet në ndonjë sistem të ruajtjes së të dhënave apo të transmetohet, në asnjë formë apo mënyrë elektronike, mekanike, fotokopjuese, incizuese apo tjetër, pa pëlqimin paraprak me shkrim nga ana e botuesit.

Qëndrimet e shprehura në këtë punim jo domosdoshmërisht paraqesin ato të Byrosë së Narkotikëve Ndërkombëtar dhe Çështjeve të Zbatimit të Ligjit (INL).

Tabela e Përmbajtjes

Hyrje _____	06
1. Korniza ligjore dhe çështjet në praktikë _____	07
2. Veprimtaria Kriminale kundrejt Veprës Bazë _____	08
3. Parimi i Ligjshmërisë dhe Standardet e Ndjekjes Penales ____	10
4. Vendimi i Gjykatës Supreme _____	12
5. Standardet e provave dhe dëshmive për ndjekjen penale për pastrim të parave _____	14
6. Përmbledhje e rastit holandez ECLI: NL:GHAMS :2013 (2013) _____	15
7. Krahasimi me rastet e Gjykatës Supreme të Kosovës ____	16
8. Analiza e praktikave të ndryshme gjyqësore _____	17
Rekomandime _____	18

Hyrje

Pastrimi i parave paraqet një sfidë të rëndësishme në Kosovë, veçanërisht duke pasur parasysh implikimet e saj në aktivitetin kriminal dhe integritetin ekonomik. Pavarësisht ekzistencës së një kuadri legjislativ, zbatimi dhe fuqizimi i masave kundër pastrimit të parave (KPP) mbetet i pamjaftueshëm.

Ky koncept-dokument synon të shqyrtojë gjendjen aktuale të pastrimit të parave në Kosovë, duke vërë në pah sfidat në definimin e aktivitetit kriminal. Fokusi është në identifikimin se si pastrimi i parave është i lidhur me aktivitetet kriminale, me fokus në reforma ligjore dhe institucionale për të fuqizuar përpjekjet e Kosovës në të luftuar këto praktika të jashtëligjshme.

1. Korniza ligjore dhe çështjet në praktikë

Raporti i BE-së 2023 për Kosovën nënvizon hendekun e vazhdueshëm ndërmjet kornizës ligjore të Kosovës për pastrimin e parave dhe zbatimit të saj në praktikë. Çështje kyçe përbën mbështetja e prokurorëve dhe gjyqtarëve në nevojën për të vendosur një vepër penale bazë (ndërlidhur) për të siguruar një dënim për pastrim parash, pavarësisht faktit se ligji i Kosovës nuk kërkon një gjë të tillë. Neni 56 i Ligjit Nr. 05/L-096 për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Luftimin e Financimit të Terrorizmit (LPPLFT) parashikon se mjafton të tregohet se prona në fjalë përfaqëson të ardhura nga aktiviteti kriminal, pa pasur nevojë për një dënim për veprën paraprake penale. Neni 56 përshkruan më tej se prokuroria mund të mbështetet në prova indirekte dhe prova rrethore për të vërtetuar se pasuritë janë me origjinë kriminale. Dispozita sqaron se nuk është e nevojshme gjurmimi i pronës drejtpërsëdrejti të një krim specifik, për sa kohë që ka shkak të arsyeshëm për të besuar se prona është marrë me mjete të jashtëligjshme.

Kjo përputhet me standardet e miratuara nga Task Forca e Veprimit Financiar (FATF) dhe direktivat e BE-së, të cilat theksojnë rëndësinë e fleksibilitetit në vërtetimin e origjinës së paligjshme të aseteve për të luftuar në mënyrë efektive operacionet e sofistikuara të pastrimit të parave.

Kjo mospërputhje midis ligjit dhe praktikës gjyqësore ka çuar në pushimin e rasteve të të pastrimit të parave, si vepër e mëvetme, duke nënvizuar nevojën për trajnime gjyqësore dhe ndryshime legjislative. Është thelbësore që sistemi ligjor i Kosovës të përafrohet me standardet ndërkombëtare, ku demonstrimi i origjinës së paligjshme të aseteve është i mjaftueshëm për të shqiptuar një dënim. Shembujt nga vendet e zhvilluara si Britania e Madhe, Belgjika dhe Holanda tregojnë se ndjekjet penale të suksesshme të pastrimit të parave nuk kërkojnë domosdoshmërisht specifikimin e një vepre penale kryesore, dhe shembuj të tillë mund të shërbejnë si model për Kosovën.

2. Veprimtaria Kriminale kundrejt Veprës Bazë (të ndërlidhur)

Një sfidë kryesore në gjyqësorin e Kosovës kur merret me rastet e pastrimit të parave është konfuzioni rreth termave "vepër penale" dhe "aktivitet kriminal". Edhe pse këto terma mund të duken të ngjashëm, ato kanë implikime të ndryshme ligjore. Një "vepër penale" i referohet veprimeve specifike të paligjshme të përcaktuara në kodin penal që mund të çojnë në ndjekje penale dhe dënim, si p.sh.: mashtrimi ose trafikimi i drogës. Nga ana tjetër, "aktiviteti kriminal" është një koncept më i gjerë që përfshin çdo sjellje të ndaluar me ligj, pavarësisht nëse ajo ka rezultuar me arrestim apo dënim.

Ky dallim bëhet vendimtar në rastet e pastrimit të parave, ku shpesh origjina e paligjshme e fondeve lidhet me aktivitete që janë të vështira për t'i ndërlidhur me një vepër penale specifike. Gjykatat në Kosovë tentojnë të zbatojnë një interpretim më të ngushtë të këtyre termave, i cili interpretim mandej kufizon ndjekjet penale. Në vende të tjera, gjykatat shpesh kanë një pikëpamje më të gjerë të "aktivitetit kriminal" për të përfshirë forma të ndryshme të sjelljes së jashtëligjshme, edhe kur nuk ka ndjekje penale formale. Një interpretim i tillë në Kosovë do të mundësonte ndjekje më efektive të pastrimit të parave, veçanërisht në rastet kur aktiviteti kriminal është evident, por mungojnë provat e drejtpërdrejta që lidhin atë pasuri me një vepër të caktuar.

Ajo që e komplikon më tej çështjen është mënyra se si gjyqësori i Kosovës i interpreton termat si "ilegal (paligjshëm)", "i paligjshëm" dhe "kriminal". Edhe pse këto terma shpesh përdoren në mënyrë të ndërsjellë, ato kanë kuptime të dallueshme juridike. "Ilegale" i referohet diçkaje që është e ndaluar me ligj, "e paligjshme" mund t'i referohet si shkeljeve civile ashtu edhe penale, dhe "kriminale" i referohet në mënyrë specifike veprave të dënueshme sipas ligjit penal. Ky interpretim i ngurtë i termave shpesh kufizon mënyrën se si rastet ndiqen penalisht.

Një rast i fundit që përfshin financimin e terrorizmit ilustron këtë problem. Fondet u derdhën përmes Ofruesve të Shërbimeve të Parave, më pas u transferuan nga Kosova në Turqi, në atë që dukej të ishte një përpjekje e koordinuar e lidhur me rekrutimin e ISIS. Transaksionet ngritën shqetësime serioze për financimin e terrorizmit, megjithatë çështja u pengua nga mungesa e një lidhjeje të drejtpërdrejtë me një grup të njohur terrorist. Lëvizjet e fondeve dhe konteksti përreth sugjeronin fuqimisht qëllim të paligjshëm, por pa një lidhje të drejtpërdrejtë me një vepër penale të njohur, rasti ishte jo shumë i fortë.

Kjo pasqyron një çështje më të madhe: interpretimi i ngurtë i "veprës penale" kufizon aftësinë e prokurorisë për të trajtuar krime financiare më komplekse si financimi i terrorizmit.

Ajo që tregon ky rast është nevoja për një interpretim më fleksibël të "aktivitetit kriminal" brenda kornizës ligjore të Kosovës. Nëse gjyqësori do të mund të mernte në konsideratë një spektër më të gjerë sjelljesh të paligjshme, edhe kur mungojnë lidhjet e drejtpërdrejta me vepra specifike penale, do të pajisnin më mirë prokurorët për të siguruar dënime në rastet që përfshijnë transaksione të dyshimta financiare. Shumë sisteme juridike ndërkombëtare përqafojnë këtë qasje, duke i lejuar prokurorët të punojnë me prova indirekte ose prova të forta rrethanore kur ndjekin rastet e pastrimit të parave ose financimit të terrorizmit.

Megjithatë, për t'i komplikuar gjërat më tej, në një rast tjetër të ngjashëm me atë që përfshin financimin e terrorizmit, një i pandehur u akuzua për pastrim parash për transferimin e shumave të mëdha parash nga Serbia në Kosovë. Mbrojtja pretendoi se paratë ishin të destinuara për dyqanin e tij të këmbimit valutor, i vendosur në pjesën jugore të Kosovës, i cili funksiononte

nën sistemin e Serbisë. Për shkak se dyqani funksiononte brenda këtij sistemi, i pandehuri argumentoi se nuk mund t'i deklaronte paratë në mënyrë legjitime. Veprimet e të pandehurit përfshinin përdorimin e një sistemi ligjor të huaj për të justifikuar lëvizjen e fondeve, i cili, megjithëse i dyshimtë, nuk i përshtatet domosdoshmërisht përkufizimit të rreptë të pastrimit të parave. Një akuzë më e saktë, në këtë rast, do të ishte tregtia ilegale për shkak të përdorimit të kanaleve financiare të parregulluara ndërkufitare pa respektim të ligjeve financiare të Kosovës.

Ky rast nxjerr në pah rëndësinë e analizimit të kujdesshëm të aktiviteteve financiare dhe garantimit të zbatimit të kornizës korrekte ligjore në prokurori. Klasifikimi i gabuar i rasteve si pastrim parash, kur ato mund të ndiqen më mirë si tregti e paligjshme ose një shkelje tjetër financiare, mund të dobësojnë rastet e prokurorisë dhe ta bëjë më të vështirë sigurimin e dënimeve.

Për të adresuar këto çështje, Kosova mund të përfitojë nga disa rregullime kyçe ligjore.

- Së pari, është e rëndësishme që të përkufizohet qartë "aktiviteti kriminal" në legjislacionin për të përfshirë veprime që, megjithëse nuk çojnë në arrestim ose dënim, janë fuqimisht tregues i sjelljes së paligjshme. Kjo mund të modelohet në praktikatat ndërkombëtare, ku një interpretim më i gjerë është i zakonshëm.
- Së dyti, në Kosovë kërkesa për barrën e provës mund të rishikohet, duke i lejuar prokurorët të mbështeten në modelet e sjelljes së dyshimtë financiare në vend që të presin për prova përfundimtare që lidhin fondet me një vepër penale të njohur.
- Së treti, trajnimi për gjyqtarët dhe prokurorët do të ndihmonte në qartësimin e dallimit ndërmjet këtyre termave dhe implikimeve të tyre, duke mundësuar një qasje më të nuancuar ndaj rasteve të pastrimit të parave.
- Këto ndryshime jo vetëm që do të ndihmonin në zgjidhjen e sfidave aktuale, por gjithashtu do të përfronin praktikatat gjyqësore të Kosovës me standardet ndërkombëtare, duke e bërë ndjekjen penale të pastrimit të parave dhe krimeve të ndërlidhura më efikase, veçanërisht në rastet komplekse që përfshijnë flukset financiare ndërkufitare ose financimin e terrorizmit.

3. Parimi i Ligjshmërisë dhe Standardet e Ndjekjes Penale

Parimi i ligjshmërisë *nullum crimen, nulla poena sine lege*, është thelbësor në parandalimin e drejtësisë prapavepruese. Neni 7 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ) garanton se askush nuk duhet të dënohet për një vepër penale nëse veprimet e tyre nuk kanë qenë penale sipas ligjit kombëtar ose ndërkombëtar në kohën kur janë kryer. Ky parim është krijuar për të mbështetur sigurinë juridike dhe siguron që individët të jenë të vetëdijshëm për pasojat e veprimeve të tyre.

Ka pasur disa raste në Gjykatën Evropiane të të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ) ku është diskutuar parimi i ligjshmërisë në lidhje me aktivitetet kriminale dhe pastrimin e parave. Në rastin Kokkinakis kundër Greqisë (1993), gjykata theksoi rëndësinë e dispozitave të qarta ligjore që përcaktojnë se çfarë përbën sjellje kriminale për të shmangur ndjekjen penale arbitrare. Në mënyrë të ngjashme, në CR kundër Mbretërisë së Bashkuar (1995), gjykata theksoi se ligji duhet të jetë i qasshëm dhe i parashikueshëm në përputhje me parimin e ligjshmërisë. Këto vendime nënvizojnë se individët duhet të jenë në gjendje të parashikojnë pasojat ligjore të veprimeve të tyre bazuar në ligjin ekzistues.

Në rastet e pastrimit të parave, parimi i ligjshmërisë u shqyrtua gjithashtu në Dassa Foundation kundër Lihtenshtajnit (2019), ku gjykata vendosi se një zbatim prapaveprues i ligjeve të reja për pastrimin e parave shkelte nenin 7 të KEDNJ. Rasti tregoi se ndonëse lufta kundër pastrimit të parave është thelbësore, ajo nuk duhet të bëhet në kurriz të parimeve themelore ligjore, siç është zbatimi jo retrospektiv i ligjeve penale. Qëndrimi i vazhdueshëm i GJEDNJ-së për të siguruar që ligjet të jenë të parashikueshme dhe të qasshme është kritik për ruajtjen e drejtësisë, madje edhe në rastet komplekse të krimit financiar si pastrimi i parave.

Korniza ligjore e Kosovës inkorporon parimin e ligjshmërisë përmes instrumenteve të shumta legjislative:

- I. Kushtetuta e Kosovës mbështet parimin e ligjshmërisë në të drejtën penale sipas nenit 33, i cili siguron se askush nuk mund të dënohet për një veprim që nuk ishte vepër penale në kohën kur është kryer. Kjo dispozitë pasqyron kërkesat më të gjera të nenit 7 të KEDNJ dhe synon të ofrojë siguri juridike, duke garantuar që qytetarët të jenë të vetëdijshëm për atë që përbën një krim në çdo kohë të caktuar. Në kontekstin e krimeve financiare si pastrimi i parave, parimi siguron që individët nuk mund të ndiqen penalisht sipas ligjeve retroaktive, duke ruajtur kështu drejtësinë dhe parashikueshmërinë në sistemin e drejtësisë penale.
- II. Kodi i Procedurës Penale të Kosovës gjithashtu përforcon parimin e ligjshmërisë duke përkrahur procedurat që janë në përputhje me ligjet ekzistuese, duke siguruar që të mos mund të bëhen ndryshime prapavepruese në dispozitat penale. Kodi parashikon që procedurat penale duhet të zhvillohen sipas ligjit në fuqi në kohën e kryerjes së veprës penale. Kjo kërkesë thekson se si drejtësia procedurale ashtu edhe ligjshmëria duhet të respektohen gjatë ndjekjes penale. Megjithatë, në rastet e krimit financiar, ku natyra e aktiviteteve kriminale mund të evoluojë me shpejtësi, respektimi i rreptë i dispozitave procedurale origjinale mund të paraqesë sfida, veçanërisht kur kemi të bëjmë me skema të sofistikuara të pastrimit të parave që shfrytëzojnë boshllëqet ekzistuese.

III. Neni 56 i LPPLFT në Kosovë thotë se është e mjaftueshme për të demonstruar se prona në fjalë përfaqëson të ardhurat e "aktivitetit kriminal", pa kërkuar një dënim për një krim specifik themelor. Kjo dispozitë lejon fleksibilitet në trajtimin e rasteve kur mund të mungojnë provat e drejtpërdrejta të një veprë penale bazë, gjë që është thelbësore për të luftuar në mënyrë efektive krimet e sofistikuara financiare.

Nga këndvështrimi i parimit të ligjshmërisë, ky përkufizim i gjerë mund të ngrejë shqetësime. Ai lejon dënimet e bazuara në prova indirekte dhe prova rrethore pa i lidhur domosdoshmërisht asetet me një veprë penale të përcaktuar. Ndërsa kjo qasje përputhet me praktikën më të mira ndërkombëtare (të tilla si ato që shihen në juridiksionet e BE-së), mund të argumentohet se mungesa e specifikës mund të krijojë paqartësi, potencialisht në konflikt me kërkesën e sigurisë ligjore. Në juridiksionet ku parimi i ligjshmërisë zbatohet rreptësisht, nevoja për të përcaktuar qartë se cila sjellje është e ndaluar është thelbësore. Pa një qartësi të tillë, të pandehurit mund të argumentojnë se nuk mund të parashikonin në mënyrë të arsyeshme se veprimet e tyre do të rezultonin në përgjegjësi penale.

Sfida është të arrihet një ekuilibër midis ofrimit të fleksibilitetit të mjaftueshëm ligjor për të ndjekur penalisht pastrimin e parave në mënyrë efektive dhe garantimit që ligjet të jenë mjaftueshëm të qarta për të përmbushur standardet e kërkuara nga parimi i ligjshmërisë.

Megjithatë, në rastet e krimit financiar, ku natyra e aktiviteteve kriminale mund të evoluojë me shpejtësi, respektimi i rreptë i dispozitave procedurale origjinale mund të paraqesë sfida, veçanërisht kur kemi të bëjmë me skema të sofistikuara të pastrimit të parave që shfrytëzojnë boshllëqet ekzistuese.

Ndërkombëtarisht, raste të tilla si Dassa Foundation kundër Lihtenshtajnit nxjerrin në pah rreziqet e shkeljes së nenit 7 të KEDNJ-së kur zbatohen ligjet kundër pastrimit të parave në mënyrë retrospektive ose pa specifikat e duhura. Neni 7 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ) garanton se askush nuk duhet të dënohet për një veprë penale nëse veprimet e tyre nuk kanë qenë penale sipas ligjit kombëtar ose ndërkombëtar në kohën kur janë kryer. Ky parim është krijuar për të mbështetur sigurinë juridike dhe siguron që individët të jenë të vetëdijshëm për pasojat e veprimeve të tyre.

Në kontekstin e ndjekjes penale të pastrimit të parave, ky parim luan një rol kritik. Krimet financiare shpesh evoluojnë me legjislacionin e ri dhe normat ndërkombëtare, dhe prokuroria duhet të sigurojë që ligjet që janë zbatuar kanë qenë në fuqi në kohën kur ka ndodhur vepra penale.

4. Vendimi i Gjykatës Supreme

Vendimi i Gjykatës Supreme të Kosovës në rastin nr. 2021.049825 theksoi respektimin e këtij parimi duke anuluar vendimet e gjykatave më të ulëta për shkak të mosrespektimit të ligjit siç ishte në kohën e veprës penale. Gjykata theksoi se arsyetimi i dhënë nga gjykatat më të ulëta nuk arriti të arsyetojë në mënyrë adekuate faktet vendimtare, veçanërisht në lidhje me faktin nëse fondet e konfiskuara ishin përfundimisht të lidhura me aktivitete kriminale. Gjykata Supreme theksoi gjithashtu se gjykatat më të ulëta nuk kanë vërtetuar mjaftueshëm elementin subjektiv të krimit, konkretisht qëllimin, njohurinë dhe qëllimin e të akuzuarit në kryerjen e veprës penale të pastrimit të parave.

Çështja me konfiskimin e aseteve ishte se ishte bërë pa prova të pakundërshtueshme se fondet vinin nga një aktivitet kriminal. Gjykata gjithashtu vuri në dukje mospërputhjet në vendimet e gjykatave më të ulëta, ku nuk kishte lidhje të qartë logjike ndërmjet fakteve të vërtetuara dhe dispozitave përkatëse ligjore, gjë që është kërkesë sipas ligjit të procedurës penale të Kosovës. Megjithatë, ky interpretim i rreptë ndryshon nga praktikat më të mira ndërkombëtare, të cilat kanë një qasje më fleksibël ndaj provave dhe provave në rastet e krimit financiar. Juridiksionet e BE-së, për shembull, theksojnë natyrën autonome të pastrimit të parave, duke lejuar konkluzione në lidhje me origjinën e paligjshme të aseteve, pa provuar domosdoshmërisht një vepër bazë specifike të shkaktuar.

Kjo qasje e ndërmarrë nga Gjykata Supreme e Kosovës gjithashtu duket se është në kundërshtim me precedentët ndërkombëtarë dhe praktikat më të mira të vërejtura në juridiksione të tjera ndërkombëtare dhe të BE-së. Në raste të tilla si R kundër Anëoir (2008) në MB, gjykatat kanë vërtetuar se nuk është e nevojshme të provohet vepra e saktë kryesore/kallzimore nëse mund të konkludohet se prona është me origjinë kriminale. Në mënyrë të ngjashme, në rastin holandez ECLI: NL:GHAMS :2013 (2013), gjykata arriti në përfundimin se provat rrethore

mund të jenë të mjaftueshme për të përcaktuar origjinën e paligjshme të aseteve kur nuk mund të verifikohet asnjë burim legjitim. Këto qasje pasqyrohen gjithashtu në rastin belg të Steve Zschüschen kundër Belgjikës (2018), i cili miratoi një metodë fleksibël për të provuar origjinën kriminale të fondeve, duke u fokusuar në kontekstin dhe modelin e transaksioneve në vend që të kërkojë prova të drejtpërdrejta të një vepre penale bazëbazë.

Një vendim i kundërt i Gjykatës Supreme të Kosovës, Lënda nr. 2020.111321 (2022), ilustron një qasje të ndryshme në vlerësimin e domosdoshmërisë së vërtetimit të një vepre penale bazë ose një aktiviteti specifik kriminal. Në këtë rast, Gjykata Supreme hodhi poshtë argumentet e mbrojtjes se gjykatat më të ulëta nuk kishin arritur të vërtetonin se fondet ishin të lidhura me ndonjë aktivitet specifik kriminal.

Gjykata la në fuqi vendimet e gjykatave më të ulëta, të cilat i kishin shpallur fajtorë të pandehurit bazuar në provat e transaksioneve të dyshimta financiare dhe mungesës së ndonjë shpjegimi legjitim për shumat e mëdha të përfshira. Gjykata theksoi se të pandehurit kishin njohuri për transaksionet dhe kishin marrë pjesë aktive në transferimin e fondeve pa ndonjë dokumentacion të besueshëm të veprimtarisë së ligjshme të biznesit. Ky vendim mbështet një interpretim më fleksibël ku qëllimi dhe vetëdija e të akuzuarit në lidhje me natyrën e dyshimtë të transaksioneve ishin të mjaftueshme për të vendosur përgjegjësinë penale për pastrim parash, edhe pa prova të drejtpërdrejta të një vepre penale bazë.

Këmbëngulja e Gjykatës Supreme për provat e drejtpërdrejta që lidhin asetet e konfiskuara me një aktivitet kriminal specifik në një rast bie në kontrast të fortë me qasjen e saj më fleksibël në rastin nr. 2020.111321. Në rastin e fundit, Gjykata Supreme konstatoi se ishte e mjaftueshme që gjykatat më të ulëta të bazonin gjykimin e tyre në prova që tregonin se të pandehurit kishin

njohuri për transaksionet dhe merrnin pjesë aktive në transferimin e fondeve pa dokumentacion të besueshëm të veprimtarisë së ligjshme të biznesit. Gjykata përcaktoi se edhe në mungesë të provave të drejtpërdrejta të një vepre penale bazë, rrethanat dhe sjellja e të pandehurve treguan qëllim dhe vetëdije të mjaftueshme për natyrën e dyshimtë të transaksioneve për të vendosur përgjegjësinë penale për pastrim parash. Konkretisht, gjykata theksoi se të pandehurit ishin në dijeni të transaksioneve të mëdha të kryera në llogarinë e tyre bankare në një afat të shkurtër kohor, pa aktivitete të ligjshme shoqëruese të biznesit, gjë që tregon një probabilitet të lartë që fondet të vinin nga aktivitete të paligjshme. Kjo njohje e provave rrethanore dhe metodave të provës indirekte pasqyron një qasje më fleksibël që është në përputhje me praktikën më të mira ndërkombëtare.

Mospërputhje të tilla në praktikën gjyqësore krijojnë paqartësi në kornizën ligjore për luftimin e pastrimit të parave në Kosovë. Duke kërkuar prova të pakundërshtueshme të një vepre specifike penale në disa raste ndërsa lejojnë interpretime më të gjera në të tjera, gjykatat e Kosovës mund të dobësojnë pa dashje konsistencën dhe parashikueshmërinë e nevojshme për përpjekjet efektive kundër pastrimit të parave.

Konkretisht, gjykata theksoi se të pandehurit ishin në dijeni të transaksioneve të mëdha të kryera në llogarinë e tyre bankare në një afat të shkurtër kohor, pa aktivitete të ligjshme shoqëruese të biznesit, gjë që tregon një probabilitet të lartë që fondet të vinin nga aktivitete të paligjshme.

Kjo njohje e provave rrethanore dhe metodave të provës indirekte pasqyron një qasje më fleksibël që është në përputhje me praktikën më të mira ndërkombëtare.

5. Standardet e të provuarit dhe dëshmitë për ndjekjen penale për pastrim të parave

Praktikat më të mira ndërkombëtare për ndjekjen penale të pastrimit të parave theksojnë përdorimin e metodave indirekte dhe provave rrethimore. Rasti në Mbretërinë e Bashkuar e R kundër Anëoir (2008) vërtetoi se nuk është e nevojshme të provohet një vepër specifike bazë penale nëse mund të konkludohet se prona është me origjinë kriminale. Kjo qasje e bazuar në përfundime është pranuar gjerësisht në të gjithë juridiksionet e BE-së, duke lejuar më shumë fleksibilitet në ndjekjen penale të krimeve komplekse financiare.

Në Shtetet e Bashkuara, rasti Shtetet e Bashkuara kundër të gjitha Aseteve të mbajtura në llogarinë numër 80020796, ku u sekuestruan rreth 26 milionë dollarë, gjë që theksoi përdorimin e provave rrethimore për të vërtetuar natyrën e paligjshme të asetëve. Në këtë rast, qeveria ishte në gjendje të provonte origjinën kriminale të fondeve nëpërmjet një modeli transaksionesh dhe mungesës së ndonjë burimi të ligjshëm të ardhurash për të pandehurin. Gjykatat amerikane shpesh mbështeten në profilizimin financiar dhe mospërputhjet në të ardhurat dhe shpenzimet për të demonstruar pastrimin e parave, veçanërisht kur mungojnë provat e drejtpërdrejta.

Rasti holandez ECLI: NL:GHAMS :2013 (2013) përforcon më tej përdorimin e metodave të provës indirekte. Në këtë rast, i dyshuari nuk ka mundur të japë një shpjegim të besueshëm për origjinën e shumave të mëdha parash, të cilat janë përdorur për blerjen e sendeve luksoze. Gjykata arriti në përfundimin se fondet ishin me origjinë kriminale bazuar në mungesën e një burimi të ligjshëm dhe natyrën e dyshimtë të transaksioneve financiare.

Një rast tjetër i dukshëm është Steve Zschüschen kundër Belgjikës (2018), i cili mbështet një qasje që fokusohet në vërtetimin e natyrës së paligjshme të fondeve pa krijuar një lidhje të drejtpërdrejtë me një krim specifik. Ky rast tregon se si fleksibiliteti i standardeve të provave në Belgjikë përputhet me praktikën më të mira të BE-së, duke lehtësuar kështu ndjekjet e suksesshme në rastet komplekse të pastrimit të parave.

Në mënyrë të ngjashme, gjykatat holandeze kanë përdorur metoda indirekte të provës për të dënuar individët për pastrim parash bazuar në prova rrethimore, të tilla si pasuria e pashpjegueshme ose transaksionet financiare që nuk përputhen me të ardhurat ligjore. Këto praktika përputhen me Konventën e Varshavës të Këshillit të Evropës, e cila fokusohet në vërtetimin se asetet janë me origjinë të paligjshme pa pasur nevojë për një lidhje të drejtpërdrejtë me një vepër penale bazë.

Interpretimi aktual i rreptë i Kosovës që kërkon prova të drejtpërdrejta të një vepre penale bazë pengon ndjekjen penale efektive të pastrimit të parave. Përafrimi i standardeve të provave me praktikën më të mira ndërkombëtare do të mbështeste ndjekje penale më të suksesshme, veçanërisht në rastet që përfshijnë skema të sofistikuar pastrimi ku provat e drejtpërdrejta janë sfiduese për t'u siguruar.

6. Përmbledhje e rastit holandez ECLI: NL:GHAMS :2013 (2013)

Rasti holandez ECLI: NL:GHAMS :2013 (2013) shërben si një shembull domethënës i aplikimit të metodave të provës indirekte në rastet e pastrimit të parave. Ky rast përfshinte një të dyshuar i cili nuk dha një shpjegim të besueshëm për origjinën e shumave të konsiderueshme parash, të cilat më pas u përdorën për të blerë mallra luksoze. Gjetjet e gjykatës bazoheshin kryesisht në mungesën e një shpjegimi legjitim për fondet, të kombinuara me rrethanat e dyshimta rreth transaksioneve.

Në rastin në fjalë, vendimi i gjykatës theksoi rolin kritik të provave rrethanore si bazë për dënim. Ajo arriti në përfundimin se paaftësia e të dyshuarit për të dhënë llogari për origjinën e ligjshme të fondeve të konsiderueshme tregon për natyrën e tyre kriminale. Kjo përputhet me parimin se kur mungon një shpjegim i besueshëm, mund të konkludohet në mënyrë të arsyeshme se paratë janë fituar me mjete të paligjshme. Vendimi ilustron gatishmërinë e gjykatave holandeze për t'u mbështetur në metodat indirekte të provës, veçanërisht në rastet kur provat e drejtpërdrejta të veprimtarisë kriminale janë të vështira për t'u vendosur.

Për më tepër, barra e provës iu zhvendos efektivisht të dyshuarit, duke kërkuar që ata të japin një shpjegim të besueshëm dhe të ligjshëm për shumat e mëdha të përfshira. Dështimi i të dyshuarit për ta bërë këtë ishte thelbësor në përcaktimin e gjykatës se asetet ishin me origjinë kriminale. Kjo qasje u mundëson autoriteteve të trajtojnë në mënyrë më efektive pastrimin e parave, veçanërisht në rastet kur dokumentacioni tipik i përdorur për të verifikuar origjinën e fondeve mund të errësohet ose fshihet qëllimisht.

Gjykata shqyrtoi gjithashtu modelet financiare dhe transaksionet e të dyshuarit, duke vënë në dukje përfshirjen e shumave jashtëzakonisht të mëdha pa ndonjë justifikim të qartë, legjitim të biznesit apo personal. Natyra e dyshimtë e blerjeve të mallrave luksoze, së bashku me

mungesën e transparencës në lidhje me fondet, ndikuan ndjeshëm në vendimin përfundimtar. Ky vendim nënvizoi domosdoshmërinë e transparencës në marrëdhëniet financiare dhe nënvizoi pasojat ligjore të mosdhënies së një transparence të tillë. Për më tepër, vendimi përforcoi idenë se mungesa e një burimi të ligjshëm të ardhurash mund të shërbente si provë e veprimtarisë kriminale, edhe pa u identifikuar një vepër penale specifike. Kjo është veçanërisht e rëndësishme në trajtimin e krimeve të sofistikuar financiare, ku lidhjet e drejtpërdrejta me veprat penale bazë shpesh errësohen nga kompleksiteti i transaksioneve financiare.

Më në fund, gjykata zbatoi parimin e konkluzionit të arsyeshëm, duke arritur në përfundimin se duke pasur parasysh rrethanat - dështimi i të dyshuarit për të justifikuar fondet, shpenzimet e shumta dhe mungesa e të ardhurave legjitime - ishte e arsyeshme të konkludohej se paratë vinin nga aktivitete kriminale. Kjo qasje përputhet me praktikën ndërkombëtare të vëzhguara në juridiksione të tjera të BE-së, të cilat fokusohen në pamundësinë për të vendosur një origjinë ligjore për asetet e dyshimta.

Rasti holandez ECLI: NL:GHAMS :2013 demonstroi përdorimin efektiv të provave indirekte dhe konkluzioneve të arsyeshme në ndjekjen penale të rasteve të pastrimit të parave. Duke theksuar paaftësinë e të dyshuarit për të siguruar një burim legjitim për fondet dhe duke theksuar natyrën e dyshimtë të transaksioneve financiare, gjykata vendosi një precedent që provat rrethanore mund të jenë të mjaftueshme për të përcaktuar origjinën kriminale. Ky rast nënvizon rëndësinë e transparencës në aktivitetet financiare dhe ilustron se si gjyqësori holandez lufton pastrimin e parave, veçanërisht kur provat e drejtpërdrejta nuk janë të disponueshme. Ai shërben si një referencë e vlefshme për juridiksionet si Kosova, të cilat po punojnë për të forcuar kornizat e tyre kundër pastrimit të parave përmes parimeve dhe praktikave të ngjashme.

7. Krahasimi me rastet e Gjykatës Supreme të Kosovës

Rasti holandez ECLI: NL:GHAMS :2013 (2013) mund të krahasohet me qasjen e ndërmarrë nga Gjykata Supreme e Kosovës në dy raste domethënëse: Rasti nr. 2021.049825 dhe Rasti nr. 2020.111321. Analiza e këtyre rasteve nxjerr në pah dallimet në zbatimin e standardeve të provës në rastet e pastrimit të parave dhe interpretimin e domosdoshmërisë për një vepër penale bazë.

Gjykata Supreme e Kosovës Rasti nr. 2021.049825

Vendimi i Gjykatës Supreme të Kosovës në rastin nr. 2021.049825 theksoi respektimin e parimit të ligjshmërisë duke anuluar vendimet e gjykatave më të ulëta për shkak të mosrespektimit të ligjit siç ishte në kohën e veprës penale. Gjykata theksoi se arsyetimi i dhënë nga gjykatat më të ulëta nuk arriti të arsyetojë në mënyrë adekuate faktet vendimtare, veçanërisht në lidhje me faktin nëse fondet e konfiskuara ishin përfundimisht të lidhura me aktivitete kriminale. Gjithashtu, Gjykata e Lartë kritikoi gjykatat më të ulëta për mos vërtetimin e mjaftueshëm të elementeve subjektive të krimit, si qëllimin, njohurinë dhe qëllimin e të akuzuarit në kryerjen e pastrimit të parave.

Këmbëngulja e rreptë e gjykatës për provat e drejtpërdrejta që lidhin asetet e konfiskuara me një aktivitet të specifik kriminal bie në kontrast të fortë me qasjen e gjykatës holandeze në ECLI: NL:GHAMS :2013, ku provat rrethore dhe mungesa e një shpjegimi të besueshëm për fondet u konsideruan të mjaftueshme për të konkluduar origjinën kriminale të aseteve.

Interpretimi i ngurtë i Gjykatës Supreme të Kosovës ndryshon nga praktikat më të mira ndërkombëtare, të cilat favorizojnë një qasje më fleksibël që lejon konkluzione të arsyeshme në lidhje me origjinën e paligjshme të fondeve.

Gjykata Supreme e Kosovës Rasti nr. 2020.111321

Në një vendim të kundërt, Gjykata Supreme e Kosovës, në rastin nr. 2020.111321 (2022), la në fuqi vendimet e gjykatave më të ulëta, të cilat i kishin shpallur fajtorë të pandehurit bazuar në provat e transaksioneve të dyshimta financiare dhe mungesës së një shpjegimi legjitim për shumatat e mëdha të përfshira. Ndryshe nga rasti nr. 2021.049825, Gjykata Supreme këtu miratoi një qasje më fleksibël, duke vendosur se qëllimi dhe vetëdija e të akuzuarit në lidhje me natyrën e dyshimtë të transaksioneve ishin të mjaftueshme për të vendosur përgjegjësinë penale për pastrim parash, edhe pa prova të drejtpërdrejta të një vepre penale bazë.

Gjykata theksoi se të pandehurit kishin njohuri për transaksionet dhe merrnin pjesë aktive në transferimin e fondeve pa dokumentacion të besueshëm të veprimtarisë së ligjshme të biznesit.

Rrethanat, duke përfshirë 90 transaksione në shkallë të gjerë të kryera përmes llogarisë së tyre bankare në një hark kohor të shkurtër pa ndonjë aktivitet të ligjshëm biznesi, ishin të mjaftueshme për të treguar një gjasë të lartë që fondet vinin nga aktivitete të paligjshme.

8. Analiza e praktikave të ndryshme gjyqësore

Dy vendimet e kundërta të Gjykatës Supreme të Kosovës nxjerrin në pah mospërputhjet në praktikën gjyqësore lidhur me domosdoshmërinë e një veprë penale bazë në rastet e pastrimit të parave. Në rastin nr. 2021.049825, Gjykata Supreme kërkoi prova të pakundërshtueshme që lidhin drejtpërdrejt asetet me një vepër penale, gjë që krijon sfida për ndjekjen penale të krimeve të sofistikuara financiare ku provat e drejtpërdrejta mund të mos jenë gjithmonë të disponueshme. Nga ana tjetër, vendimi në rastin nr. 2020.111321 pasqyron një qasje më pragmatike që përputhet me praktikën ndërkombëtare, të ngjashme me ato që shihen në rastin holandez ECLI: NL:GHAMS :2013 dhe rastin në Mbretërinë e Bashkuar të R kundër Anëoir (2008).

Në rastin holandez dhe në R kundër Anëoir, gjykatat kanë përcaktuar se nuk është e nevojshme të provohet vepra e saktë penale bazë nëse mund të konkludohet se prona është me origjinë kriminale. Kjo qasje fleksibël është thelbësore për trajtimin efektiv të krimeve financiare ku provat e drejtpërdrejta mund të mungojnë për shkak të kompleksitetit të transaksioneve dhe përdorimit të rrjeteve financiare ndërkombëtare për të errësuar origjinën e paligjshme të fondeve. Mospërputhje të tilla në praktikën gjyqësore brenda Kosovës krijojnë pasiguri dhe mund të dëmtojnë efektivitetin e kornizës së vendit kundër pastrimit të parave.

Rasti holandez ECLI: NL:GHAMS :2013 thekson rëndësinë e provave indirekte dhe konkluzioneve të arsyeshme në ndjekjet penale të pastrimit të parave. Duke e krahasuar këtë me qasjet e ndryshme të ndërmarra nga Gjykata Supreme e Kosovës në rastet nr. 2021.049825 dhe 2020.111321, ku bëhet e qartë se zbatimi i qëndrueshëm i standardeve është thelbësor për ruajtjen e sigurisë ligjore dhe efektivitetit në luftimin e krimeve financiare.

Miratimi i një qasjeje më fleksibël, siç shihet në rastin holandez dhe rastin nr. 2020.111321, përputhet më mirë me praktikën më të mira ndërkombëtare dhe ofron një kornizë më efektive për trajtimin e pastrimit të parave. Sistemi gjyqësor i Kosovës mund të përfitojë nga trajnimi i mëtejshëm dhe harmonizimi me praktikën ndërkombëtare për të siguruar qëndrueshmëri dhe parashikueshmëri në rastet e pastrimit të parave.

Rekomandime

Lëvizja FOL rekomandon disa ndryshime legjislativë dhe praktike për të përmirësuar qasjen e Kosovës në luftimin e pastrimit të parave.

- 1.** Ndryshimi i Ligjit - Një rekomandim kyç është ndryshimi i Ligjit Kundër Pastrimit të Parave/ Kundër Financimit të Terrorizmit (LPP/LFT) për të garantuar qartësi, veçanërisht duke adresuar mospërputhjet midis versionit shqip dhe anglisht. Për më tepër, qartësimi i përkufizimit të "veprimtarisë kriminale" dhe përafrimi me Direktivat e BE-së dhe standardet e FATF-së do të thjeshtonte rastet duke reduktuar theksin në vërtetimin e një veprë penale bazë, e cila mund të jetë një pengesë e rëndësishme për ndjekjen e suksesshme penale.
- 2.** Opinioni i Gjykatës Supreme mbi Veprimtarinë Kriminale - Për të mbështetur më tej qartësinë ligjore, Gjykata Supreme duhet të marrë në konsideratë nxjerrjen e një opinioni mbi atë që përbën "veprimtari kriminale" në kontekstin e pastrimit të parave. Ky opinion do të ofronte udhëzime të qarta për prokurorët dhe gjyqtarët, duke minimizuar paqartësitë që mund të çojnë në trajtimin e paqëndrueshëm të rasteve.

- 3.** Ngritja e kapaciteteve për gjyqësorin - Trajnimi i synuar për prokurorët dhe gjyqtarët është kritik, veçanërisht me Ligjin e fundit për Prokurorinë Speciale që delegon rastet nën 500,000 euro të dyshuar për pastrim parash në Prokurorinë Themelore. Trajnimi mund të sigurojë që këta profesionistë ta shohin pastrimin e parave si një krim të pavarur dhe t'i qasën rasteve me një kuptim më të nuancuar, duke çuar potencialisht në rezultate më të forta të ndjekjeve penale.

- 4.** Përafrimi i standardeve të provave - Kosova mund të përfitojë nga përafrimi i standardeve të saj të provave me praktikën më të mirë ndërkombëtare, veçanërisht duke njohur provat indirekte dhe rrethore si të vlefshme për vërtetimin e origjinës kriminale të aseteve. Kjo qasje, e ngjashme me ato të miratuara në Mbretërinë e Bashkuar dhe Holandë, u mundëson prokurorëve të ndërtojnë raste mbi lloje më të gjera të provave, të cilat mund të jenë vendimtare në vërtetimin e aktiviteteve të pastrimit të parave kur provat e drejtpërdrejta janë të kufizuara.

